

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Alicja Sołowińska (spr.)

Sędziowie: SA Sławomir Bagiński

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 listopada 2017 r. w B.

sprawy z odwołania B. F.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o emeryturę rolniczą

na skutek apelacji wnioskodawczyni B. F.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 marca 2017 r. sygn. akt V U 898/16

I. oddala apelację;

II. przyznaje radcy prawnemu U. J. wynagrodzenie z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 147,60 (sto czterdzieści siedem 60/100) złotych, w tym należny podatek od towarów i usług ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Białymstoku.

SSA Sławomir Bagiński SSA Alicja Sołowińska SSA Marek Szymanowski

Sygn. akt III AUa 309/17

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 9 czerwca 2016 r. wydaną w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016 r., poz. 277 tj.) odmówił B. F. prawa do emerytury rolniczej bowiem ustalił, że ubezpieczona nie legitymuje się wymaganym okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Do ustalenia uprawnień organ rentowy przyjął okresy pracy wnioskodawczyni w gospodarstwie rolnym rodziców od 1 lipca 1977 r. do 31 sierpnia 1977 r., od 1 lipca 1978 r. do 31 sierpnia 1978 r., od 1 lipca 1979 r. do 31 sierpnia 1979 r. oraz od 22 czerwca 1980 r. do 31 lipca 1980 r. oraz okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 października 1999 r. do 9 czerwca 2016 r., tj. okres 17 lat, 3 miesięcy i 18 dni. Nie przyjął natomiast okresów pracy poza gospodarstwem rolnym oraz okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pobierania świadczeń dla bezrobotnych. Ponadto organ rentowy nie uwzględnił okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców

od 1 lipca 1976 r. do 31 sierpnia 1976 r. ponieważ okres ten przypada przez ukończeniem przez ubezpieczoną 16 roku życia oraz od 25 listopada 1976 r. do 30 czerwca 1977 r., od 1 września 1977 r. do 30 czerwca 1978 r., od 1 września 1978 r. do 30 czerwca 1979 r. oraz od 1 września 1979 r. do 21 czerwca 1980 r., ponieważ w w/w okresach B. F. mieszkała w internacie i kontynuowała naukę po ukończeniu 16 roku życia, a nadto nie potwierdziła dokładnych dat pracy w gospodarstwie rolnym rodziców podczas ferii zimowych.

B. F. odwołała się od powyższej decyzji, domagała się jej zmiany i przyznania prawa do emerytury. Wskazała, że ucząc się pomagała w gospodarstwie w czasie ferii jesiennych (np. przy wykopkach), ferii zimowych (przypadających na koniec stycznia i początek lutego) oraz cotygodniowych przyjazdów do domu rodziców na soboty i niedziele. Podniosła także, że od 1980 r. do 1996 r. mieszkała i pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 3.03.2017r. oddalił odwołanie i rozstrzygnął o kosztach zastępstwa procesowego należnych pełnomocnikowi z urzędu.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona urodzona w dniu (...) legitymuje się uznanym przez organ rentowy okresem pracy w gospodarstwie rolnym oraz okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w łącznym wymiarze 17 lat, 3 miesięcy i 18 dni.

Za sporne Sąd uznał okresy pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w czasie ferii zimowych (tj. od końca stycznia do początku lutego) przypadające w latach 1977 – 1980 oraz ferii jesiennych przypadających w latach 1977-1980 (tj. okresu pracy przy wykopkach na początku września). Ponadto odwołująca wskazywała, że w każdym miesiącu w trakcie nauki (tj. w latach 1977-1980) pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców w soboty i niedziele, także podczas pracy zawodowej w Banku Spółdzielczym w D. pomagała rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa oraz przy pracach polowych.

Powołując się na przepis art.19 ust.2, art.20 ust.1 ustawy z 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników Sąd I instancji stwierdził, że B. F. nie udowodniła okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu wynoszącego łącznie co najmniej 30 lat. Organ rentowy nie kwestionował pracy wnioskodawczyni na gospodarstwie rolnym w okresie wakacji przypadających w trakcie nauki w szkole w latach 1977-1980. Natomiast z uwagi na to, że w w/w latach ubezpieczona uczyła się w szkole i mieszkała poza gospodarstwem rolnym rodziców tj. w internacie KRUS nie uwzględnił okresów, w których ubezpieczona uczęszczała do szkoły.

Sąd Okręgowy powołał się na ugruntowany pogląd, że o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno – rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art. 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U z 2008 r., nr 50, poz. 291 z późn. zm.) oraz czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie. Stałość wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, nie musi oznaczać codziennego wykonywania czynności rolniczych, ale gotowość (dyspozycyjność) do podjęcia pracy rolniczej, z czym wiąże się też wymóg zamieszkiwania osoby bliskiej rolnikowi co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego. Warunkom tym nie odpowiada pomoc w pracach rolniczych osób uczących się w szkołach położonych w innej miejscowości niż gospodarstwo rolne. Nie wykonują one bowiem stałej pracy w gospodarstwie, gdyż stałym ich zajęciem jest nauka w szkole. Mogą jedynie świadczyć pomoc przy pracach rolniczych w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

Celem ustalenia czy ubezpieczona pracowała w spornych okresach w gospodarstwie rolnym rodziców oraz czy jej praca miała charakter stały i była wykonywana w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie Sąd przeprowadził postępowanie dowodowe, w tym dopuścił dowód z dokumentacji zgromadzonej

w aktach sprawy, aktach organu rentowego oraz aktach osobowych odwołującej, a nadto przesłuchał świadków M. G., A. K. i C. K. oraz B. F. w charakterze strony.

Z analizy materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynika, że B. F. po ukończeniu 16 roku życia (tj. w latach 1976-1980) kontynuowała naukę w Technikum Ogrodniczym w M.. Przez cały ten okres mieszkała w internacie, a do domu przyjeżdżała na weekendy, ferie i święta. W okresie od 1 sierpnia 1980 r. do 31 marca 1996 r. była zatrudniona w Banku Spółdzielczym w D., przy czym w okresach od 12 listopada 1987 r. do 11 listopada 1992 r. oraz od 13 kwietnia 1993 r. do 31 marca 1996 r. przebywała na urlopie wychowawczym (świadcstwo pracy z dnia 1 kwietnia 1996 r. - k. 13 akt KRUS). Natomiast od dnia 31 maja 1996 r. do 2 września 1996 r. oraz od 2 grudnia 1996 r. do 30 maja 1997 r. pobierała zasiłek dla bezrobotnych (k. 14 akt KRUS). W okresie od 30 listopada 1999 r. do 4 listopada 2011 r. wnioskodawczyni podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy prawa, natomiast od 5 listopada 2011 r. podlega tym ubezpieczeniom jako domownik w gospodarstwie rolnym syna G. F. (zaświadczenie z dnia 8 kwietnia 2016 r. i zaświadczenie z dnia 14 września 2016 r. – k. 3-6 i k. 37-40 akt KRUS)

Ubezpieczona przesłuchana w charakterze strony wskazywała, że na gospodarstwie rodziców pracowała przy obrządku słoń, sianokosach i wykopkach. Po ukończeniu szkoły pracowała w banku (oddalonym o około 7 km od miejsca zamieszkania) Twierdziła, że po urodzeniu dziecka poświęciła się pracy w rolnictwie, natomiast dzieckiem zajmowała się w tym czasie jej mama (k. 39-40 akt sprawy). Przesłuchani w sprawie świadkowie potwierdzili, że rodzice ubezpieczonej mieli gospodarstwo rolne o powierzchni około 10 ha. Wskazali także, że ubezpieczona przez cały czas pomagała rodzicom w gospodarstwie, w tym podczas nauki w szkole oraz pracy w Banku w D.. Świadkowie wskazywali, że w czasie nauki wnioskodawczyni mieszkała w internacie, ale przyjeżdżała do domu rodzinnego i pomagała rodzicom. Twierdzili, że pracowała przy żniwach, sianokosach i obrządku zwierząt (k. 32 akt sprawy).

Sąd dał wiarę zarówno odwołującej jak i przesłuchanym w sprawie świadkom, iż B. F. pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców. Jednakże uznał, iż praca ta nie była wykonywana w sposób stały i w niezbędnym wymiarze. Zdaniem Sądu praca ta miała charakter pomocy rodzinnej, jaką świadczą dzieci rodzicom, wypełniając w ten sposób obowiązek pomocy we wspólnym gospodarstwie.

Ubezpieczona mogła zarówno podczas weekendowych wizyt u rodziców jak i podczas ferii, a także przed wyjściem do pracy lub po powrocie z pracy pomagać przy niektórych pracach w gospodarstwie rolnym, ale pogodzenie obowiązków szkolnych (wypełnianych z dala od gospodarstwa) czy pracowniczych ze stałą pracą w wymiarze co najmniej połowy etatu nie było możliwe. Odwołująca z pewnością pomagała rodzicom w pewnych pracach rolniczych. Jednakże należało te czynności zakwalifikować jako zwyczajową pomoc, a nie stałą pracę w gospodarstwie rolnym rodziców w rozmiarze, który miałby wpływ na zwiększenie stażu ubezpieczeniowego.

Dodatkowo Sąd Okręgowy wskazał mając na uwadze powołane na wstępie przepisy (w szczególności art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników), że zaliczeniu z całą pewnością nie może podlegać praca wnioskodawczyni w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 1 lipca 1976 r. do 31 sierpnia 1976 r., albowiem okres ten przypadał jeszcze przed ukończeniem przez B. F. 16 roku życia. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do przyznania B. F. prawa do emerytury rolniczej albowiem nie legitymuje się ona wymaganym 30 letnim okresem pracy w gospodarstwie rolnym oraz podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i dlatego odwołanie na mocy art.477¹⁴§1kpc podlegało oddaleniu.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu Sąd orzekł w oparciu o § 15 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu
(Dz. U. z 2015 r. poz. 1805).

Apelację od powyższego wyroku złożyła wnioskodawczyni. Skarżąca zarzucała naruszenie art.20 ust.1 pkt. 1 i 2 ustawy z 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że B. F. nie legitymuje się wymaganym okresem ubezpieczenia z powodu niewykonywania pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w zakresie wymaganym do uzupełnienia wskazanego okresu ubezpieczenia wynoszącego 17 lat, 3 miesiące i 8 dni.

Powołując się na powyższy zarzut wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości oraz zmianę decyzji i przyznanie wnioskodawczyni prawa do emerytury rolniczej ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie bowiem zaskarżony wyrok jest zgodny z prawem ponieważ wnioskodawczyni nie spełniła warunków koniecznych do przyznania emerytury rolniczej.

B. F. ur. (...) wiek 60 lat osiągnie 25.11.2020r., a zatem jej prawo do emerytury rolniczej należy oceniać, jak prawidłowo stwierdził Sąd I instancji, według przepisu art.19 ust.2 ustawy z 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. W świetle tego przepisu emerytura przysługuje ubezpieczonemu rolnikowi który spełnia następujące warunki: osiągnął wiek 55 lat w przypadku kobiety, podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 30 lat i zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej.

Poza sporem w sprawie pozostawało, iż wnioskodawczyni osiągnęła wiek 55 lat oraz zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej. Spór dotyczył okresów podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, a ściślej rzecz ujmując okresów pracy wnioskodawczyni w gospodarstwie rolnym rodziców.

Do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art.19 ust.2 zalicza się okresy:

1. podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990
2. prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia przed dniem 1 stycznia 1983r.
3. od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi.

Istotne jest przy tym, że w stosunku do osób urodzonych po 31.12.1948r. do ustalenia okresów ubezpieczenia nie dolicza się okresów od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi (art.20 ust.3 ustawy).

Oznacza to, że okres zatrudnienia B. F. w Banku Spółdzielczym w D. na podstawie umowy o pracę od 1.08.1980r. do 31.03.1996r. nie może być uwzględniony przy ustalaniu okresów ubezpieczenia koniecznych do nabycia prawa do emerytury rolniczej. Podobnie okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych od 31.05.1996r. do 2.09.1996r. i od 2.12.1996r. do 30.05.1997r. nie może być uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej.

Poza sporem w sprawie pozostawał fakt, iż wnioskodawczyni od 30 listopada 1999r. do 4 listopada 2011r. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy prawa, a od 5 listopada 2011r. podlega ubezpieczeniom społecznym jako domownik w gospodarstwie syna G. F.. Wymieniony wyżej okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników został uwzględniony przy ocenie prawa do emerytury w zaskarżonej decyzji.

Spór w sprawie dotyczył w istocie pracy wnioskodawczyni w gospodarstwie rolnym rodziców od ukończenia 16 roku życia oraz zasadności doliczenia tego okresu do stażu emerytalnego.

Wiek 16 lat B. F. osiągnęła 25.11.1976r. a zatem jeżeli nawet przed tą datą pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców to okres ten nie może być zaliczony do okresu ubezpieczenia od którego zależy nabycie prawa do emerytury. Jako praca w gospodarstwie rolnym rodziców w przypadku wnioskodawczynie może być rozpatrywany wyłącznie okres od 25.11.1976r. do 1.08.1980r. tj. do dnia podjęcia zatrudnienia w Banku Spółdzielczym w D. (łącznie 3 lata 8 miesięcy 6 dni). W tym okresie, co jest bezsporne B. F. uczyła się w Technikum Ogrodniczym w M., które ukończyła 21.06.1980r. W okresie nauki mieszkała w internacie. Z tego względu organ rentowy zaliczył wnioskodawczynie do stażu emerytalnego wyłącznie okresy pracy w gospodarstwie rodziców w wakacje w latach: od 1 lipca 1977r. do 31 sierpnia 1977r., od 1 lipca 1978r. do 31 sierpnia 1978r., od 1 lipca 1979r. do 31 sierpnia 1979r. oraz od 22 czerwca 1980r. do 31 lipca 1980r. (łącznie 7 miesięcy i 9 dni).

Sąd Apelacyjny w całości podziela pogląd Sądu I instancji, iż B. F. w okresie nauki w szkole w latach 1976-1980 nie wykonywała stale i w wymiarze co najmniej połowy wymiaru czasu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Taką pracę wyklucza zamieszkiwanie w internacie. W tych okolicznościach zasadnie została uwzględniona wnioskodawczynie jedynie praca w gospodarstwie rodziców podczas wakacji.

Doliczenie do okresu ubezpieczenia koniecznego do nabycia prawa do emerytury okresu ubezpieczenia rolniczego od 30 listopada 1999r. do dnia wydania zaskarżonej decyzji i okresu pracy gospodarstwie rolnym rodziców w wakacje w latach 1977 do 1980r. powoduje, że B. F. legitymuje się łącznie okresem emerytalnym wynoszącym niewiele ponad 17 lat i 3 miesiące.

Należy przy tym jednoznacznie stwierdzić, iż brak jest podstaw do uwzględnienia w stażu emerytalnym pracy w gospodarstwie rolnym w okresie od podjęcia pracy w Banku Spółdzielczym w D. (1.08.1980r.) do daty objęcia ubezpieczeniem rolniczym od 30 listopada 1999r. W tym okresie wnioskodawczynie nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz nie była opłacana składka na to ubezpieczenie. Dotyczy to w szczególności okresów po zakończeniu pracy w Banku od 1 kwietnia 1996r. do rozpoczęcia pobierania zasiłku dla bezrobotnych – 31.05.1996r. i w okresie przerwy w pobieraniu tego zasiłku od 2 września 1996r. do 2 grudnia 1996r. oraz w okresie od 30 maja 1997r. (zakończenie pobierania zasiłku dla bezrobotnych) do 30 listopada 1999r. (data objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników). Warunkiem zaliczenia do okresów ubezpieczenia okresów pracy w gospodarstwie rolnym po 1 stycznia 1983r. jest opłacanie składek na to ubezpieczenie, a takie za skarżącą nie były opłacane do 30 listopada 1999r.

Końcowo Sąd Apelacyjny zauważa, iż gdyby nawet zaliczyć wnioskodawczynie do okresów ubezpieczenia okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 16 roku życia nieprzerwanie do daty podjęcia pracy w Banku Spółdzielczym w D. oraz okres po zakończeniu pracy w Banku do daty przyznania zasiłku dla bezrobotnych i okresy przerw w pobieraniu zasiłku dla bezrobotnych, a także okres do daty objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników od 30.11.1999r., to B. F. w dalszym ciągu nie legitymowała by się 30 letnim okresem podlegania ubezpieczeniu i tym samym nie jest uprawniona do emerytury po osiągnięciu 55 roku życia.

W tych okolicznościach zarzuty apelacji sprowadzające się do kwestionowania ustaleń Sądu I instancji co do braku wymaganego do przyznania emerytury okresu ubezpieczenia nie zasługują na uwzględnienie Sąd Okręgowy nie naruszył przepisu art.20 ust.1 ustawy z 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zatem apelacja na mocy art.385kp podlegała oddaleniu.

O kosztach zastępstwa procesowego z urzędu Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie §16 ust.1 pkt.2 w zw. z § 4 ust.3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3.10.2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.

SSA Sławomir Bagiński SSA Alicja Sołowińska SSA Marek Szymanowski